

CZU 343.9

DOI 10.5281/zenodo.6641584

O PRIVIRE ASUPRA CRIMINALITĂȚII POLITICE

Octavian BEJAN,
doctor în drept

Criminalitatea politică este foarte puțin cercetată din punctul de vedere criminologic, deși are o mare însemnătate obștească. Pentru a cunoaște mai bine acest domeniu, am folosit o nouă vedere științifică asupra democrației, precum și metoda observării, metoda analizei de conținut, metoda documentării, metoda statistică și metoda construcției abstracte. Criminalitatea politică este un subtip al criminalității gulerelor albe și este strâns legată de fenomenul corupției. Se pare că criminalitatea politică face un număr foarte mare de pătimiți. Am putea să zicem că ea este unul dintre cele mai primejdioase tipuri de criminalitate. În ceea ce privește prevenirea represivă a criminalității politice, posibilitățile prevederilor normative actuale nu par să fie folosite în întregime. Pentru a o preveni, este nevoie a schimba închipuirea de astăzi despre norodnicie (democrație) și, ca urmare, un șir de prevederi din legea de căpătii a țărilor lumii (Constituție). După părerea noastră, se cere o nouă privire științifică spre drepturile firești (naturale) ale omului.

Cuvinte-cheie: crimă, criminalitate, criminalitate politică, criminalitatea gulerelor albe.

UN REGARD SUR LA CRIMINALITÉ POLITIQUE

Octavian BEJAN,
docteur en droit

La criminalité politique est peu recherchée du côté criminologique, même si elle a une grande signification sociale. Pour mieux connaître la criminalité politique, nous avons utilisé une nouvelle vision sur la démocratie, ainsi que la méthode de l'observation, la méthode de l'analyse de contenu, la méthode de documentation, la méthode statistique et la méthode de la construction abstraite. Criminalité politique est un sous-type de la criminalité de cols blancs et est fortement lié à la corruption. Il semble que la criminalité politique fasse un grand nombre de victimes. Nous pouvons dire qu'elle est un des plus dangereux type de criminalité. En ce qui concerne la prévention répressive de la criminalité politique, les dispositions normatifs qui existent, peu nombreuses d'ailleurs, ne sont pas utilisées pleinement. Pour prévenir, il est nécessaire de modifier la vision actuelle sur la démocratie et, par conséquent, une série de dispositions de la constitution. Selon notre opinion, un nouveau regard scientifique sur les droits naturels de l'homme est nécessaire.

Mots-clés : crime, criminalité, criminalité politique, criminalité en col blanc.

Problema. Criminologii au vorbit uneori despre criminalitatea politică, despărțit sau în cuprinsul criminalității gulerelor albe. Cu toate acestea, tipul respectiv de criminalitate nu a fost, pînă acum,

cercetat îndeajuns de adînc și de cuprinzător. Ne gîndim că cei mai mulți dintre criminologi nu au vrut să își pună mintea cu cîrmuitoarii. Deși s-a crezut că biserica este de vină, iată că știința nu a scăpat de supunere

ideologică nici în vremurile în care a cunoscut o întindere și o putere obștească nemai-pomenită. Totuși noi am cutezat să facem o astfel de cercetare criminologică, mai ales că nu prea mai avem ce să pierdem, după ce am trecut prin multe greutăți și piedici în activitatea profesională.

Actualitatea temei de cercetare.

După părerea noastră, cunoștințele criminologice și cele metodologice îngăduie o asemenea cunoaștere științifică. Poate că lipseau unele cunoștințe politologice. Ni se pare că descoperirile politologice pe care le-am făcut noi au umplut acest gol [1]. În lumina celor spuse, am hotărât să înmulțim cunoștințele criminologice despre criminalitatea politică. În ceea ce privește însemnătatea obștească a acestor cunoștințe, putem să spunem că aceasta s-a ivit chiar din clipa în care s-a născut obștea statală. O parte din descoperirile făcute de noi le vom prezenta în această lucrare.

Scopul și sarcinile cercetării. Descoperirile științifice înfățișate în această lucrare sînt rodul unei cercetări criminologice care a urmărit *scopul* de a căpăta noi cunoștințe despre criminalitatea politică. Pentru a atinge acest obiectiv, a fost hotărâtă îndeplinirea următoarelor *sarcini*: a) a căpăta cunoștințe despre criminalitatea politică, care pot să ajute la dezvăluirea esenței acestui fenomene criminal, b) a despărți criminalitatea politică de alte tipuri de criminalitate, c) a pune unele probleme criminologice legate de criminalitatea politică și d) a dobîndi alte cunoștințe despre criminalitatea politică.

Metodele aplicate și materialele folosite. Cercetarea criminologică privitoare la criminalitatea politică, ale cărei descoperiri științifice le înfățișăm în această lucrare, a fost înfăptuită cu ajutorul următoarelor metode: metoda analizei de conținut (date

ale feluritelor anchete sociologice; date din mijloacele de înștiințare în mulțime), metoda statistică (numărul crimelor de violență în familie înregistrate de către organele de drept), metoda documentară (acte ale organelor de drept), metoda observării (munca organizațiilor de prevenire a violenței în familie), metoda construcției abstracte (tălmăcire a faptelor și căpătare a unor cunoștințe noi).

Rezultatele obținute și dezbateri.

Este nevoie să deosebim criminalitatea politică de criminalitatea gulerelor albe. Cea dintîi face parte din cea de-a doua, tot așa cum vînzarea de oameni ori de droguri face parte din criminalitatea organizată sau cum criminalitatea bancară ori cea financiară face parte din criminalitatea economică. Cu alte cuvinte, criminalitatea politică este un subtip al criminalității gulerelor albe. Dată fiind însemnătatea obștească deosebită a fenomenului și unele particularități de prevenire, se impune o cercetare criminologică de sine stătătoare a criminalității politice.

Criminalitatea politică este strîns legată de ajunsătură (corupție). În toate obștile, politicienii au o clientelă politică care îi susține în rîvna acestora de a pune mîna pe putere și de a o păstra cît mai multă vreme. Bunăoară, politicienii numesc rudele, prietenii sau cunoscuții apropiați în cele mai plătite locuri de muncă din așezămintele și întreprinderile de stat. Dacă obștea cere cîrmuitorilor să ridice simbriile învățătorilor, pentru ca cei mai deștepți să se facă dascăli sau pentru ca dascălii să muncească cu mai multă sîrguință, și capii țării se vor supune voinței norodului, atunci clientela politică va năpădi, cu ajutorul politicienilor, învățămîntul, pentru a se pricopsi, din care pricină bunețea acestuia va scădea, în loc să crească. Iată încă o dovadă că nici o măsură de rînduire bună a

vieții obștești nu dă roade acolo unde este ajunsătură.

Un stinghiun (sistem) deosebit de ajunsătură politică este în Statele Unite ale Americii. Politicienii aleg câteva, puține, întreprinderi particulare mari, a căror în-deletnicire se potrivește cel mai bine cu programul lor de cârmuire sau, cel puțin, nu vine în răspărul acestuia, le dau înlesniri de tot felul în afaceri, prin lege sau prin hotărâri ascunse, apoi aceste întreprinderi susțin cu mulți bani alegerile, propaganda, susținerea civică, sprijinul mijloacelor de înștiințare în mulțime și multe altele trebuincioase îndeplinirii măsurilor politice gândite. Ceva asemănător cu practicile polițiștilor de la noi de a-i pune pe întreprinzători să facă reparație și să cumpere mobilier pentru secțiile de poliție. Astfel, politicienii care au câștigat alegerile cu făgăduința de a micșora murdărirea lumii nu vor căuta sau vor respinge susținerea bănească a întreprinderilor producătoare de mașini sau a celor petroliere. Politicienii care au făgăduit creșterea ajutorului obștesc oamenilor vor scuti de o creștere a dărilor vărsate în visteria țării întreprinderile dintr-o ramură sau subramură a economiei și se vor folosi de reazemul bănesc al acestora. Acei politicieni care au de gând să pornească tăvălugul războiului vor căuta sau vor încuviința sprijinul bănesc al marilor uzine de arme.

De asemenea, întreprinderile particulare îi tocnesc la lucru pe cei care fac parte din partidele politice sau au lucrat în dregătorii și au stat în scaune mari de cârmuitori, pentru că știu că aceștia au legături strânse cu factorii de hotărâre și pot să-i încline în folosul întreprinderii lor. Găsim astfel de întâmplări în toate țările lumii.

Se spune că numai câteva familii stau în spatele celor două partide politice câr-

muitoare din Statele Unite ale Americii. Dacă este adevărat, atunci nu putem, după judecățile noastre, să vorbim despre norodnicie (democrație) în această țară. [2]

Potrivit cercetărilor noastre criminologice, criminalitatea politică se deosebește de alte tipuri de criminalitate prin faptul că poate să facă un număr mare de pătimiți, ba poate chiar să victimizeze întreaga obște. Să înfățișăm câteva pilde-dovezi.

Pe timpurile în care lucram la Direcția generală de urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției din subordinea Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, a venit o scrisoare de la Departamentul Relațiilor Interetnice, în care ofițerii de urmărire penală erau muștrați pentru faptul că se mai întâmplă să arate neamul pătimitului și făptuitorului în acatele procesuale. Ca criminolog, am fost uitat de această cerință, deoarece știam bine că neamul este un factor criminogen și că aceste datele au mare însemnătate pentru analiza criminologică și, ca urmare, pentru prevenirea criminologică. Le-am vorbit atunci capilor DGUP, Ruslan Ojog, șef-adjunct, și Grigore Moga, șef al direcției, despre cele pomenite. Ei mi-au răspuns că nu au încotro, trebuie să se supună unei cerințe legitime, dar mi-au permis să îmi spun punctul de vedere criminologic, într-un răspuns trimis acestui departament.

Mai târziu, am desfășurat o cercetare criminologică privitoare la criminalitatea de violență a copiilor. În timpul cercetării, am descoperit o întâmplare adevărată (metoda documentară și metoda analizei de conținut) [3]. Activiștii civici canadieni le-au cerut, cu multă hălălaie ca de obicei, să înlăture înscrierea neamului din care face parte pătimitul, martorul și făptuitorul din dosarele penale pe politicieni. Ei spuneau că această înscriere în dosare este discrimi-

natorie (de parcă lucrătorii din organele de drept nu își dădeau seama după înfățișare, culoare sau limbă de obârșia celor cu pricina). Ziariștii i-au susținut bineînțeles. Criminologii și lucrătorii organelor de drept s-au opus. Nu au fost ascultați. Ca urmare, analiștii și cercetătorii științifici nicidecum nu au izbutit, mulți ani la rând, să lămurească pînă la capăt tendința omuciderilor. Anii treceau, iar morții se adunau. Abia după un șir de ani, un polițist a presupus că nodeaua (problema) omorurilor este legată și de etnie. Analiștii s-au aplecat asupra acestei presupuneri. Datele statistice nu erau de folos. Au făcut o analiză criminologică cu ajutorul unei alte metode. Presupunerea s-a dovedit a fi dreaptă. Au fost luate măsuri de prevenire potrivite acestui factor criminogen. Trăsătura națională a fost pusă din nou în evidența statistică a criminalității. Au murit mii de oameni. Nimeni nu a răspuns pentru aceste pierderi mari de vieți omenești. Este de neînțeles faptul că un om de rând care omoară unul sau câțiva oameni este închis pe viață, iar cîrmuitorul care omoară mii de oameni este stimat, cinstit, lăudat, ridicat în slăvi, bine plătit, decorat... Norodul nu înțelege și respinge această stare de lucruri, dar avem mari îndoieli și noi, ca cercetători științifici.

Ca urmare a stăruințelor din afara țării și la porunca politicianilor din țară (metoda observării, tehnica observării participative; metoda analizei de conținut, materiale privitoare la violența în familie și prevenirea acesteia ale sîmbrelor din țară și din străinătate; metoda documentară, documente de politici de stat; analiza de conținut, foietele (site-urile) dregătorilor și spusele din mijloacele de înștiințare în mulțime), organele de drept din Republica Moldova au dezlănțuit măsuri aspre de prevenire represivă a violenței în familie

(metoda statistică, vezi tabelul; metoda interviului, lucrători ai organelor de drept). Au fost deschise mii de dosare penale. Înainte de aceasta, au fost cheltuiți mulți bani pentru a le îndupleca pe femei să îi dea pe bătauși pe mîna poliției (metoda observării, tehnica observării participative; metoda analizei de conținut, analiza materialelor folosite (filade, pliante ș.a.)). Deși legea penală oprește deopotrivă violența trupească și sufletească (art. 201/1 al Codului penal) [4], au fost trași aproape numai bărbați la răspundere penală. Cercetările criminologice făcute de noi (metoda observării și interviului), dar și de către alți cercetători științifici [5] arată că femeile folosesc mai des violența sufletească decît bărbații o folosesc pe cea trupească pentru a-și urmări folosul. Deci, numărul femeilor trase la răspundere penală pentru violență în familie trebuia să fie, de fapt, mai mare decît cel al bărbaților. De altfel, politicianii i-au silit pe lucrătorii organelor de drept să mai încalce într-o privință legea. Ofițerii de urmărire penală și procurorii sînt datori, potrivit prevederilor Codului de procedură penală, să se autosizeze, atunci cînd descoperă, în toiul cercetării unei infracțiuni, o bănuială rezonabilă că a fost săvîrșită o altă infracțiune decît cea pe care o are în vedere urmărirea penală pornită. Atare bănuieli ofițerii și procurorii au descoperit adesea în timpul audierii bărbaților pe care îi urmăreau penal pentru săvîrșirea unei presupuse infracțiuni de violență în familie, dar nu au pornit, de cele mai dese ori, o nouă urmărire penală împotriva femeilor.

După părerea noastră, în anii cu pricina, a avut loc o mare nedreptățire (discriminare) a bărbaților de către politicieni. Laudă lucrătorilor organelor de drept, care s-au opus hotărît acestei crime făcute de către politicieni și au pus capăt, începînd cu

**Numărul infracțiunilor de violență în familie înregistrate în anii 2013-2017
în Republica Moldova**

2013	2014	2015	2016	2017
1346	2283	1935	1693	857

Sursa: Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova

anul 2017, acestei prigoane. Până astăzi, niciun politician nu a fost tras la răspundere penală pentru această crimă. Bărbații care au pățimit nu au fost despăgubiți.

După cum arată cercetările noastre criminologice, aceasta este o strategie de prevenire care duce spre nicăieri [6]. Strategia de prevenire a violenței criminale în familie pe care noi am înaintat-o rămîne, din păcate, fără răsunset practic de zece ani. Este de spus că strategia prevenirii repressive a violenței în familie, pe care au folosit-o politicienii din Republica Moldova, a fost încercată încă la începutul anilor optzeci în URSS (metoda analizei de conținut, lucrările științifice de criminologie). Însă ea nu a dat roadele așteptate. Marile prefaceri obștești au lăsat în umbră nevoia de a găsi alte căi de prevenire a violenței din familie. Țările capitaliste apusene nu au învățat însă din această situație. Ele au pornit pe aceeași cale. Poate că au socotit că sînt în stare să o facă mai bine. Fapt este că țările apusene nu au izbutit nici ele. Cercetările noastre (metoda analizei de conținut, lucrări de criminologie, știri din mijloacele de înștiințare în mulțime ș.a.) arată că criminologii din America de Nord (SUA și Canada) caută alte. Cele pățite de obștea sovietică au fost uitate în Republica Moldova datorită penuriei de criminologi și nefolosirii cunoștințelor acestora în munca de prevenire a criminalității. Mai rău, măsurile de prevenire a violenței în fa-

milie care au fost folosite în Canada și pe care urmăresc să le folosească unele partide politice din Republica Moldova, pe lângă faptul că nimicesc familia, adică stîlpul obștii [7], au dat naștere la purtări criminale foarte primejdioase: soții își omoară cu nebulie și soția, și copiii. Noi presupunem că o fac soții care țin foarte mult la familia lor. Ei văd în sfîrșitul familiei, sfîrșitul vieții lor. Pentru ei, moartea familiei înseamnă moartea lor, o moarte sufletească. De aceea, ei se dezlănțuiesc cu toată furia asupra morții și trupești, și obștești, și de toate felurile. Acești ucigași nu urăsc femeia și familia, ei văd în acestea chipul morții, chipul sfîrșitului. Aceste fapte cumplite parcă întruchipează sfîrșitul năvalnic al familiei. Oare acești ucigași nu sînt jertfe ale obștii și ale politicienilor?

O altă pildă sînt registrele armelor de foc din Canada. Politicienii canadieni au hotărît să slobozească vînzarea de arme de foc. Au fost înaintate noi cerințe de cumpărare și păstrare a armelor de foc. S-a pus în dezbatere și nimicirea registrelor despre armele de foc și cumpărătorii acestora. Criminologii și polițiștii s-au opus acestor intenții. Analiștii canadieni au făcut chiar o foarte bună analiză criminologică care dovedea că va crește violența criminală și îndeosebi violența criminală săvîrșită cu armă de foc [8]. Politicienii nu au vrut nici în ruptul capului să dea înapoi. Cunoaștem această întîmplare din timpul în care am

lucrat ca analist în domeniul informației strategice în poliția canadiană. Între timp, noi ne-am întors în țară, dar presupunem că tăvălugul politic nu s-a oprit și răul a fost făcut. Vor răspunde oare politicienii pentru miile de morți care vor urma? A fost oare aceasta voința norodului? Nu au fost oare oamenii spălați pe creier înainte de luarea hotărârii? Aici vom ridica încă o noadă științifică: Care este oare deosebirea dintre socializare și spălare pe creier? Până unde poate să meargă învățătura obștească și unde se oprește neatârarea în gândire?

Trebuie să fie puse în dezbatere multe alte crime politice, precum sărăcia și deznădejdea norodului, silirea oamenilor să plece în străinătate și să își părăsească țara, sănătatea și viața pierdută de cei care nu au bani să plătească tămăduitori ori să le dea mită, miile de morți din pricina ciocnirilor de mașini, dat fiind faptul că politicienii nu vor să prevină cu adevărat aceste crime, sau vânzarea de oameni, o crimă cu totul neomenească. În legătură cu părăsirea copiilor de către părinții care au plecat la muncă în străinătate vrem să spunem ceva. S-a vorbit mult în această privință în anii din urmă. Ce s-a întâmplat? Cîrmuitorii nu au făcut nimic, nimic ce ar fi adus roadele trebuincioase, au făcut însă oamenii de rînd, ceea ce au putut. Acum, ei pleacă în străinătate împreună cu copiii lor. Nimic nu îi mai aduce acasă... O altă crimă politică nepedepsită.

Politicienii socotesc greșit că pot să facă orice din clipa în care au fost puși cîrmuitori. Ei au fost, de fapt, aleși nu pentru a hotărî în locul oamenilor, ci pentru a înfăptui voința acestora. Nu poți însă să înfăptuiești voia norodului fără să o cunoști. De aceea, cîrmuitorii au îndatorirea de a cunoaște (referendum, sondaje de opinie, consfătuiri populare ș.a.) vrerea oamenilor.

O altă greșală a politicienilor din țările capitaliste este înmănușarea făgăduințelor. Politicienii le vorbesc despre o mulțime de lucruri oamenilor în timpul alegerilor. Odată aleși, ei cred că oamenii au încuviințat toate cele spuse de ei. Potrivit cercetărilor noastre științifice (metoda interviului; metoda analizei de conținut, datele sondajelor de opinie; metoda observării, răscoalele oamenilor), oamenii încuviințează unele vederi ale celor care vor să cîrmuiască obștea și le resping pe altele. Iată de ce politicienii au datoria de a alege grîul de neghină.

Se înșeală și în altă privință politicienii. Ei nu îi întreabă pe oameni despre felul în care urmează să fie atinsă o țintă, adică prețul pe care urmează să îl plătească obștenii pentru unele foloase.

În legătură cu cele spuse, trebuie să limpezim încă cîteva lucruri. Pîrghia alegerilor, care este azi folosită mai peste tot în lume nu dă roadele așteptate, cel puțin în democrația capitalistă. Astăzi, norodul nostru nu vede nici un partid politic care vrea și poate să cîrmuiască în folosul oamenilor. Lumea politică se află sub stăpînirea unor găști criminale care urmăresc numai folosul lor. Drept dovadă este numărul celor care vin la alegeri. Mai mult de jumătate din alegători nu mai cred că alegerile pot să schimbe ceva în obște. Țara a ajunsă în fundătură. Se cer schimbări din temelie. Se cere o altă orînduire politică. Mai mult decît atît, oamenii au spus, prin faptul că nu vin la alegeri, că îi resping pe toți politicienii. Prin urmare, toți cei care fac astăzi politică, adică sînt sau doresc să ajungă cîrmuitori, mari sau mici, trebuie să plece din politică. După părerea noastră, alegerile la care au participat mai puțin de jumătate din alegători nu sînt norodnice (democrate), iar cei care au luat frîiele cîrmuirii în aceste

împrejurări sînt despoți. Acești inși se fac vinovați de cea mai cumplită crimă și trebuie să fie judecați ca atare. Ei au încălcat legea de căpătîi, care prevede că țara este norodnică (democrată).

Noi nu împărtășim părerea celor care susțin că nimeni nu poate să fie judecat de altcineva decît de judecători și numai după prevederile legii penale. Norodnicia presupune că voința norodului este mai presus de orice și oricine. De aceea, norodul poate să îl judece pe oricine, oricînd, oriunde și cum socotește de cuviință. Numai el are acest drept! Am spune chiar că nici un legiuitor nu poate să oprească prin lege norodul de la ceva, căci acesta este mai presus de orice lege, chiar și de cea de căpătîi. Fiecare om are dreptul să încalce legea care încalcă voința norodului. Este un drept care își are locul în legea de căpătîi a țării. Nu poate să fie tras la răspundere cel care se apără cu acest drept, pînă judecătorul nu va întreba părerea oamenilor despre prevederea încălcată. Țara care nu a prevăzut acest drept în legea de căpătîi și nu a făcut așa, în cît oricine să poată să îl folosească cu mare ușurință și fără nicio opreliște nu poate să fie numită norodnică.

Ne întrebăm, în legătură cu zicezele înfățișate: Poate este nevoie de un nou „Tribunal de la Nürnberg”, care să îi judece pe cîrmuitorii din toate țările, cei care sînt în viață, care s-au oploșit astfel în fruntea țării, ca și pe cei care au dus țările cîrmuite la prăpăd obștească? De această dată judecători ar trebui însă să fie noroadele, fiecare pentru țara lui.

Așa cum am spus, în legea de căpătîi, scrie limpede că țara este norodnică (democrată). Aceasta este cea mai însemnată prevedere din legea țării. Norodnicia presupune domnia vrerii norodului, adică a celor mulți. Prin urmare, o încălcare a voinței

oamenilor este o crimă, cea mai mare dintre toate cîte pot să fie. Numai politicienii pot să săvîrșescă asemenea crime, ca și supușii lor, cîrmuitorii mai mari și mai mici din dregătorii.

Dacă voința oamenilor este mai presus de orice, atunci norodul are dreptul să îl judece oricînd și oricum pe oricine, chiar și pe politician, dar și să îl pedepsească cum socotește de cuviință.

Politicienii sînt de părere că ei răspund pentru greșelile lor prin alungare de la putere, adică prin faptul că nu mai sînt aleși de către norod. Este oare de ajuns? Pe de o parte, starea proastă în care se află obștea, iar pe de altă parte, nepăsarea vădită și măsurile vădit proaste, pîrtinitoare sau nepotrivite sînt dovezi că pîrghiile obștești folosite în zilele noastre nu îndeplinesc nevoile de prevenire a unor astfel de purtări criminale. Feleșagul criminal al unor purtări omenești este dat de primejdia obștească a acestora. Cum faptele politicienilor pot să facă un mare rău obștii, după cum am arătat, este limpede că ele sînt criminale și că trebuie să fie privite ca atare, iar oamenii trebuie să ceară cu destulă tărie incriminarea acestor purtări ale politicienilor. Politicienii nu vor să o facă în ruptul capului, căci se tem, ca dracul de tîmîie, de răspunderea și pedeapsa care îi paște.

Mai presus de adevărul științific stă părerea norodului, căci nici un om de știință nu este stăpînul adevărului. Un om de știință poate cel mult să spună că cercetările lui arată că acesta ar fi adevărul. Oamenii de rînd socotesc că cîrmuitorii trebuie să fie trași la răspundere penală pentru răul pe care îl fac obștii.

Juriștii le răspund oamenilor că nu sînt prevederi de drept care îndreptățesc o urmărire și o osîndire juridică a acesto-

ra. După socotințele noastre, faptele răufăcătoare ale politicienilor sînt cuprinse de prevederile penale privitoare la abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu și neglijența în serviciu. Juriștii s-au deprins să talmăcească prea îngust prevederile legii de căpătîi și ale legii penale. O înviorare binefăcătoare a avut loc în anii din urmă în ceea ce privește folosirea prevederilor legii de căpătîi a țării. Cei care au arătat lumii această nevoie și puțință sînt de laudă, ca și cei care au avut minte să înțeleagă aceste lucruri. După părerea noastră, nici o prevedere de drept nu poate să fie talmăcită bine fără o trimitere la prevederile legii de căpătîi sau ale prevederilor de drept mai generale sau mai cuprinzătoare. Prevederile de drept particulare nu pot să le depășească pe cele mai generale, fără să își piardă legitimitatea. De asemenea, noi socotim că este o mare înfăptuire juridică asemuirea Declarației de Independență cu legea de căpătîi a țării. Acest fapt a îndreptat întrucîtva stricătura și a spălat un pic din rușinea pierderii Declarației de Independență a statului. O mare rușine a căpeteniei care răspundea de securitatea clădirii, dar și o mare rușine a țării în întregime. Fără vina tuturor, oamenii nepotriviți nu ajung în scaunele nepotrivate. Poate acest fapt este un semn că țara este aproape moartă?

Mai presus de lege este nu numai voința norodului, ci și firea lucrurilor. Vom încerca să dovedim ziceza noastră printr-o întîmplare adevărată, pe care am cunoscut-o nemijlocit. Uniunea Avocaților nu ține evidența numărului legitimațiilor de avocat. Un avocat nu a apucat să folosească undeva legitimația primită și nici să își facă o copie. A pierdut-o. I s-a cerut să dea înștiințare despre pierderea legitimației

în ziar (Monitorul Oficial). A făcut-o, dar nu a arătat, bineînțeles, numărul acesteia. Dacă legea i-o cere să o facă, atunci îi cere ceea ce este cu neputință, iar dacă Uniunea Avocaților nu îi dă o altă legitimație, atunci îl scoate din viața obștească pentru totdeauna, căci el nu poate să facă ceea ce este cu neputință. Putem să vorbim aici despre un fel de drept firesc (natural) al avocatului cu pricina, despre ceva ce este mai presus de lege, mai presus de orice lege.

Dacă legea ar fi mai presus de drepturile firești ale oamenilor și de voința norodului, atunci orînduirea și cîrmuitoarii ar putea să rămîna neschimbați pe vecie. Aceeași pătură obștească ar cîrmi veșnic, așa cum îi este mai bine, orice și-ar dori ceilalți.

Ca urmare a celor spuse, putem să împărțim legile astfel: a) legi nelegitime, care încalcă voința norodului, b) legi nelegitime care încalcă drepturile firește ale omului și c) legi nelegitime care încalcă o prevedere mai generală. Este, poate, cam strîmb să spui că o lege este nelegitimă, dar nu găsim deocamdată niște cuvinte mai potrivite.

Ni se pare că este încă o latură a lucrurilor asupra căreia lumea științifică trebuie să aducă lumină. Cercetările științifice arată cu multă precădere că este o legătură de pricinuire între cîrmuitori și numeroase estine (fenomene) și șirăuri (proces) care au loc în obște. Cunoștințele științifice despre legăturile de pricinuire care sînt astăzi folosite în chip obișnuit în strunirea (reglementarea) legăturilor obștești nu sînt deloc mai trainice decît cunoștințele științifice despre legăturile de pricinuire pe care le-am adus în dezbateri.

Să urmărim o pildă. La cîrma țării stă astăzi, în Republica Moldova, o mîna de femei. Acestea au jertfit limba neamului de dragul folosului lor politic. Vorbim

despre o feminizare silită și nefirească a multor cuvinte (președinta, ministra...). Stricarea limbii, care este unul dintre cele mai de preț lucruri pentru neam, nu este oare un mare rău obștesc? Oare cei care o fac nu sînt niște trădători de neam și țară? Ei pângăresc, de fapt, ceva sfînt pentru neam și țară! În Codul penal este prevăzut că dregătorii trebuie să răspundă chiar și pentru răul obștesc făcut din neluare de seamă (neglijență criminală). Oare acest rău obștesc nu este mai puțin limpede decît relele pentru care au fost pedepsiți atîția dregători pînă acum, potrivit acestei prevederi din legea penală? Oare nu sînt destule dovezi (documente, mărturii ș.a.)? Oare legătura de pricinuire dintre faptele acestor cîrmuitori și răul obștesc arătat de noi (componentă de infracțiune formală) nu este la fel de limpede ca cele pentru care sînt pedepsiți, în fiecare an, atîția oameni? Ne dăm bine seama că cei cu pricina și slujitorii lor, adică cei care trag nădejde că se vor trage niște foloase din această cîrmuire, vor dezlănțui încă o mare și grea luptă culturală și științifică, pentru a minți norodul că folosul lor egoist este, chipurile, folosul tuturor. După un amar de vreme, nimeni nu își va mai aminti că această bătălie cumplită pentru adevăr și dreptate, una dintre multele, a început de la cîțiva obșteni care s-au gîndit mai mult la folosul lor decît la folosul tuturor. Numai un cercetător științific mai căpos va descoperi cîndva adevărul și, ca urmare, dreptatea se va întoarce în obște. De altfel, o mulțime de tulburări se iscă în obște din această pricină. Iată de ce mor atît de des obștile în lume. Priviți cît de des se schimbă orînduirile și cît de des se des-tramă țările sau își schimbă hotarele!

Gîndul ne duce la presupunerea că toți se vor teme să se așeze pe scaunele de cîrmuitor și că țara va rămîne fără căpete-

nii. Cei netrebnci se vor teme. Foarte bine! Cei îndeajuns de deștepți au, potrivit cercetărilor noastre, destule putințe de a-și face treaba fără a se teme de pedeapsă. Bunăoară, vor avea grijă să cunoască voința norodului și să o îndeplinească.

Criminologul Valeriu Bujor este de părere că politicienii folosesc des minciuna pentru a putea să stăpînească în folosul lor și al celor care i-au ajutat să pună mîna pe putere oamenii, dînd interesul lor particular ca interes general [9]. Noi socotim că aceste minciuni sînt crime politice.

O crimă politică sîngeroasă este, după părerea noastră, războiul. Un număr mare de oameni își pierd viața sau apropiatii, rămîn schilozi sau fără casă din pricina acestuia. Sărăcește țara în întregime, sînt nimicite bunuri sufletești. Vorbim despre acele războaie care au fost pornite fără încuviințarea norodului. Anume războaiele care au fost dezlănțuite fără învoirea oamenilor trebuie să fie socotite crime (politice). Nici un cîrmuitor nu are dreptul să înceapă un război fără să întrebe părerea oamenilor și să aibă încuviințarea norodului.

În lumina celor înfățișate, am putea să zicem că criminalitatea politică este unul dintre cele mai primejdioase tipuri de criminalitate.

În încheiere, vom spune că tragem nădejde că nu este departe ziua în care criminalitatea politică va fi descrisă și lămurită în toate cărțile de învățatură criminologică.

Concluzii. Criminalitatea politică este foarte puțin cercetată din punctul de vedere criminologic. Ea este subtip al criminalității gulerelor albe și este strîns legată de corupție. Se pare că criminalitatea politică face un număr foarte mare de pătimiți. Am putea să zicem că ea este unul dintre cele mai primejdioase tipuri de criminalitate. În ceea ce privește prevenirea

represivă a criminalității politice, putințele prevederilor normative actuale nu par să fie folosite în întregime. Pentru a o preveni, este nevoie a schimba închipuirea de astăzi despre democrație și, ca urmare, un șir

de prevederi din legea de căpătii a țărilor lumii (Constituție). Este nevoie de o nouă privire științifică asupra drepturilor firești (naturale) ale omului.

Note și referințe

1. Vezi, bunăoară, lucrările noastre *O teorie generală a capitalismului*, Chișinău, 2020 și *Carte de învățatură sociologică*, Chișinău, 2021.
2. Vezi în privința democrației capitaliste și lucrarea noastră *Unele concluzii trase din datele dezvăluite de Edward Snowden*, în „Culegere de studii sociale (economie, politologie, sport și sociologie)”, ediția a II-a, Chișinău, 2016, p. 39-41.
3. Octavian Bejan, *Caracterizare criminologică a violenței criminale a copiilor*, Chișinău, 2019, vezi îndeosebi pagina 62-64 și 82.
4. Această prevedere făcută de străini este bună, după vederile noastre, numai că nu a fost întocmită după felul în care a fost gândit Codul penal al Republicii Moldova. Cu alte cuvinte, s-a folosit o altă tehnică de alcătuire a prevederilor de lege, care este străină legii penale naționale.
5. Vezi, bunăoară, Г. Г. Мошак, *Преступление в семье: истоки и профилактика*, Картя Молдовеняскэ, Кишинев, 1989, vezi îndeosebi p. 63 și următoarele.
6. Octavian Bejan și Valeriu Bejan, *Familia*, Chișinău, 2012.
7. Vezi mai mult în această privință în lucrarea pomenită: Octavian Bejan și Valeriu Bejan, *Familia*, Chișinău, 2012.
8. Vezi: Octavian Bejan, *Metode de evaluare a activității anticrimă. Recomandări metodologice*, Chișinău, 2013, p. 7-9.
9. Vezi mai mult despre interesul particular, interesul general, interesul dominant și crimă în monografia: Octavian Bejan și Valeriu Bujor, *Interes și crimă*, Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, 2004.

DESPRE AUTOR

Octavian BEJAN,

*doctor în drept, criminolog,
Institutul de Științe Penale
și Criminologie Aplicată,*

e-mail: octavian.bejan@gmail.com